

тоуст», 1998. С. 35-38.

4. **Слободчиков В. , Исаев Е.** Психология человека. Введение в психологию субъективности, 2013. С. -360

5. **Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева** Волшебный источник. Теория и практика сказкотерапии: опыт диагностики и психокоррекции. Санкт-Петербург: Речь, 2017. – 264 с.

6. **Голубова Ю.А.** Социально-культурные условия нравственного воспитания подростков средствами сказкотерапии. Тамбов: 2016. – 236 с.

ӨОЖ 371.12

МЕКТЕПТЕГІ МҰҒАЛІМНІҢ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМУ

Изембаев Р. К. – тарих пәнінің мұғалімі, тарих ғылымдарының магистрі, «Ю.А. Гагарин атындағы мектеп-лицейі» КММ, Шет ауданы, Қарағанды облысы.

Автордың ғылыми-зерттеу мақаласында, жалпы орта білім беру мектептерінде мұғалімдер арасында желілік кәсіби қоғамдастық ұйымдастырылған. Сонымен қатар мектептің даму жоспарын ұйымдастыру барысында, мұғалімдердің сабақ ұйымдастыруда және оқушылардың пәнге деген қызығушылық дағдыларын қалыптастырудағы біліктілік шеберліктерін жетілдірудегі іс-тәжірибелерін алмасудағы жұмыстары туралы баяндалады.

Түйінді сөздер: Желілік қауымдастық, мектептің даму жоспары, коучинг, тәлімгер, іс-тәжірибе, әдіс-тәсіл, стратегия, ментор, көшбасшы, құзіреттілік.

Қазіргі мектеп жағдайындағы білім берудің ұлттық моделіне өту, оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-модератор, сарапшы, зерттеуші, ойшыл мұғалім болуын қажет етеді.

Педагогтердің кәсіби қоғамдастығы бұл – жаңа әдіс-тәсілдері бар желілік іс-әрекет. Мамандандырылған желілік қоғамдастық арқылы барлық мұғалімдер бір-бірімен тәжірибе алмаса алады. Желі арқылы шешілмей жатқан сұрақтарына жауап тауып, өздерінің мамандандырылған деңгейін көтере алады. Кәсіби қоғамдастық мектептердегі қиындықтарға көмектесе алады. Барлық ресурстар саласын біріктіреді.

Бұл қауымдастықтың мақсаты: негізінде жаңа іс-тәжірибелермен алмасу, бірін-бірі оқыту, бір-біріне психологиялық тұрғыда көмектеседі. Бұдан желілік қауымдастық әріптестердің бірлесіп жұмыс жасауына өте қажет екендігі айқындалды.

Өмірдің жалғастырушысы – ертеңгі болашағымыз, ел мен жердің иесі, болашақ мамандарды лайықты тәрбиелеп, сапалы білім беру әр мұғалімнің міндеті. Менің негізгі функциям мектеп өміріне өзгерістер енгізу. Алға қойған мақсатымды іске асыру үшін мен үнемі мұғалімдермен тығыз байланыста болып, коучингтер мен менторлық жұмыстарды ұйымдастыру.

Мектепті дамыту бағдарламасын және мектепаралық желілік қоғамдастықты жүзеге асыру үшін, шығармашылық топтағы мұғалімдерді ұйымдастырып, мектебімізде және көрші мектептерге барып бірнеше тақырыпта Дария ЖОББ мектебінде; «СТО стратегияларын оқыту барысында қолдану», Ақой ЖОББ мектебінде; «оқыту мен оқу үшін бағалау», Бұрма ЖОББ мектебінде; «Оқытудағы көшбасшылық», Жарық ЖОББ мектебінде «Диалогтік оқыту» коучингтер ұйымдастырдым. Бұл жұмыстардың соңында, мектепаралық «Мектепті дамыту бағытындағы интерактивті әдіс-тәсілдер» тақырыбында семинар ұйымдастырдық. Семинардың негізгі түйіні; оқыту мен оқу тәжірибесіне жаңа тәсілдерді енгізу және мұғалімдердің тәжірибеде жүзеге асыру мақсатында кері байланыс орнату болатын. Нәтижесінде, мен мақсатыма жете отырып, келесі оқу жылына көрші мектептердің мұғалімдер тарапынан мектепаралық желілік қоғам құруға ықыластарын білдіре, белсенділік танытты. Біз желілік қоғамдастықты мектеп арасында ғана емес, жақын ауыл мектептері арасында және де бұл бағдарламалар мазмұнымен таныс емес мектептер арасында орнаттық.

Мектеп өмірінде мұғалімдер өткізілетін коучингтерге қатысады. Ой бөлісіп, өз тәжірибелері мен толғаныстарын еркін айта алады. Өз беттерінде білім, біліктерін көтеруді үйренді. Бұл жұмыстан мынадай нәтижелерді күтуге болады: Білім үдерісінің нәтижелі болуы мұғалімдердің оқушы өздігінен меңгеріп, таныта білген білім дағдылары мен амал, көзқарастарын зейін қойып, зерделей білген білім модельдері аясында ғана жүзеге асырылады. Білім беру бағдарламасының басында мұғалімдер оқушылар не біледі, оларда қандай қате пайымдаулар бар және бұларды қалай түзету дұрыс екенін білу үшін арнайы құралдарды пайдаланады. Осыған орай, әр сабақта оқушыларға оқу үдерісінің барлық аспектілеріне белсенді қатысу керек: олар өздерінің болжамдары мен сұрақтарын құрастырады, бір-біріне кеңес береді, өз алдына мақсат қояды, алынған нәтижелерді қадағалайды, идеяларымен

эксперимент жасайды және қателер оқудың ажырамас бөлігін екенін түсініп отырып, тәуекелге барады. [МАН, 3 деңгей, 33-бет]

Ал мұғалімдер оқушылардың оқу үдерісін жақсарту үшін Не істеу керек екенін білуге тиіс. Сонымен өзгеріс енгізу үдерісін ойдағыдай жүргізе білу үшін көшбасшылар мен мұғалімдер енгізіліп жатқан өзгерістердің мақсатын анық түсінуге тиіс. [МАН, 16-бет] деген мәліметпен таныса отырып, мектептегі іс-тәжірибе барысында қандай өзгеріс енгізуге болатынын жоспарладық. Коучинг пен тәлімгерліктің тиімділігін қамтамсыз ету үдерісі үш негізгі мәселелені қамтиды: Мән-мәтін; Бірден пайдалануға мүмкіндік болу үшін коучинг тәжірибесі мән-мәтінде болуы керек. Өзектілік; ақпарат пен ұсынымдар мұғалім үшін де және олар өткізетін оқу сабақтары үшін барынша өзекті болуы керек. Жүйелі тәлімгерлік; тәлімгер күнде қолдау көрсетіп отыруы керек: мұғалімдерге жақында алған дағдыларын бейімдеуде қолдау көрсетіп, олардың табысқа ұмтылуын қамтамсыз етуі қажет. [МАН, 42-бет]

Аудан көлемінде өңірлік мектеп аралық байланыс жоспар бойынша ұйымдастырылып, жұмыстар ұйымдастырылды. Жұмыс жоспарына сәйкес әр жарты жылдықта бір семинар ұйымдастырылған. Желілік қоғамдастықтың жұмысының нәтижесінде аудандық семинар ұйымдастырылды. Біріншісі, мектепаралық семинар «Мектепті дамыту бағытындағы интерактивті әдіс-тәсілдер», екіншісі, мектепаралық семинар «Сындарлы оқыту теориясы және оқушыларды ҰБТ-ға дайындаудағы функционалдық міндеттері» ал, үшіншісі аудандық деңгейде «Оқытуды басқару және көшбасшылық».

Семинар ұйымдастыру барысында, қатысушы мұғалімдер қомақты ақпараттар алып, жеке іс-тәжірибелеріндегі проблемаларымен бөлісіп отырды. Сонымен қатар мектеп аралық желілік кәсіби қоғамдастық құрылды. Қоғамдастықтың атауы «Зерде». Жұмыс жоспары екі бағыт бойынша ұйымдастырылды. Біріншісі, мектеп ішіндегі «Ұлағат» мұғалімдер кәсіби қоғамдастығы, екіншісі «Зерде» мектепаралық желілік кәсіби қоғамдастығы. Негізінен, алға қойған мақсатым; әріптестеріме мектептің даму бағдарламасын ұйымдастыру барысында, жанама жұмыс арқылы әсер ету, олар: тренинг, коучинг, сабақты ұйымдастыру, әңгіме, желілік байланыс, бұқаралақ ақпарат құралдары, мектеп әдістеме бірлестіктері арқылы жүзеге асырдым. Мектепті дамыту жоспарымның тақырыбы: «Диалогты оқыту арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру». Алға мақсат қоюыма «Ұлағат» кәсіби желілік қоғамы себеп болды Мен ең алдымен мұғалімдер арасында коучинг өткізуден бастадым.

Мұғалім – көшбасшы. Сондықтан, көшбасшы ретінде кездесетін мәселелерді шешу мақсатында, бастамаларды көтеріп, қолдау көрсетіп отыру қажет. Ең бірінші ұжым ішінен тәлім алушы болатын әріптесімді таңдадым. Таңдаған әріптесім жетістігі мол, жаңалыққа құштар, жан-жақты ізденімпаз мұғалім. Бірлесе отырып, өткізетін коучинг тақырыптарын таңдау алдында әріптестеріме ата-аналардың пікірінше ауызша сөйлеу тілдерін жетілдіру, сөйлеу мәдениетіне көңіл бөлу керектігі айтылғандығын алға тарттым. Менің ойымша, диалогты оқыту жүйесіне қатысты коучинг өткізгеніміз дұрыс деген ойымды ортаға салдым.

Диалог – сабақта негізгі бөлікті құрайды. Мұғалімге арналған нұсқаулық Мерсер мен Литлтон өздерінің жұмыстарында оқушылардың ой-өрістерінің қалыпты дамуына диалогтың ықпалының зор екенін көрсетеді. Ал, Барнстың айтуынша оқыту тек ауызша оқыту емес, сөйлесу, талқылау, дәлелдеу арқылы жүзеге асады. Оқушылардың бір-бірімен сөйлесуі арқылы өздерінің тақырыпты түсінуі, оны сезінуі, ойларын еркін жеткізуі мұғалімге көп көмектеседі.

Сонымен қатар диалогты оқытудың тиімділігін, яғни нені білуді және нені есте сақтауды шешу, мұғалім оқушыларға сұрақ бере отырып, өз ойын еркін жеткізуге, түрлі идеялардың оқушылардың түсінуіне ықпалы, өз идеяларын дәлелдеуіне көмектеседі. Осыдан кейін мектеп мұғалімдерін тағы да ұйымдастырып, «Оқыту және оқу үшін бағалау» тақырыбында, екінші коучингті ұйымдастыру көзделді. Бұл коучингті әріптесім, сыншыл досым өткізетін болды. Әріптесіме өткізуге бағыт-бағдар бере отырып, жан-жақты түсіндіре келе, жетекші сұрақтарды қою арқылы коучинг сессиясын өткізу жолдарын меңгерте отырып, оның өз бетінше коучинг ұйымдастыруына ықпал еттім. «Қалыптастырушы бағалау» түрлері бойынша мәлімет пен түсінік қалыптастырылды. Сабақтың критерийлері бойынша бағалау тәсілін насихаттау. Коучинг арқылы мұғалімдердің іс-тәжірибелерін жақсартуға көмектесемін деп ойлаймын.

Ендігі жоспардағы жұмысым тәлім алушы әріптесіме, Педагогикалық шеберлік орталығының бағдарламасын негізге ала отырып жаңа форматты сабақтарды ұйымдастыру жүктелді. Сабақ барысында оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалануды іске асыруды жоспарлап, бағытталды. Міне, оқушылардың оқу сапасын жақсарту мақсатында қолданылған әдіс-тәсілдер оқушылардың өздігінен реттелетін оқуын дамытуға ықпал ететіндігін байқадым. Біз мектеп көшбасшылары болып саналамыз. Тәлімгерлік пен коучинг арқылы өз мектебіміздегі мұғалімдерге тәжірибелерін өзгертуге ҚАЛАЙ? көмектесуге болатынын білуіміз керек, яни біз бұны қалай істейміз деген сауал төңірегінде ойландым. Тәжірибені жақсарту және жетілдіру, сыйластық қарым-қатынас қалыптастыру мақсатында Lesson study әдісімен орыс сыныптарында сабақ ұйымдастыруды жоспарға алдық. Сабаққа «Ұлағат» кәсіби желілік қоғамы мен мектебіміздің психологы бірге қатысады.

«Мұғалімге арналған нұсқаулық бағдарламасында талқыланған зерттеудің мәлімдемесі бойынша, мұғалімдер мен оқушыларды оқыту үшін «Мақсат қою және оны тұжырымдау көшбасшылық үдерісін жүзеге асыру құралдарының бірі болып табылады» (Робинсон, 2008). Мен өз жұмысымды ең

алдымен жоспарлаудан бастадым. Біліктілікті арттыру курсынан алған білімімді іс-тәжірибеме ұштастыра алсам, ешуақытта ұтылмаймын деп ойлаймын. Әрине, мен мектепті дамыту бағдарламасын бірден енгіземін деп айта алмаймын. Мектепті дамыту бағдарламасы көп уақытты, қажырлы еңбекті талап етеді. Сол себепті мен және мектеп ұжымы үнемі іздену үстінде болуы керек деп ойлаймын.

Мен осы жоспарлаған жұмыс түрлерінің барлығын «Ұлағат» кәсіби желілік қоғамында талдап, талқыға салдық. Мұнда ең алдымен, жалпы мұғалімдердің алдында тұрған басты проблема-оқушы сауаттылығы. Мектеп оқушыларының сауаттылық деңгейін қалай көтеруге болатыны жөнінде пікірталас жүргізілді. Сонымен бірге әріптестеріммен кеңесе отырып алдағы уақытта «Lesson study» өткізудің тиімділігін талдап, талқылап кеттік. Қазіргі кезде бірқатар елдерде «Lesson study» мұғалімдердің педагогикалық білімдері мен тәжірибесін дамытуға арналған тиімді құрал ретінде белсенді енгізіліп жатыр. «Lesson study» ең бастысы «сабақты зерттеу» немесе «сабақты зерделеу» үдерісі болып табылады. Атап айтқанда, «Lesson study» тәжірибені жақсартудың демократиялық жолы болып табылады. [МАН, 50-бет] деп көрсеткендей бұл әдіспен сабақ өткізудің біздің іс-тәжірибімізге қосар үлесі зор деп ойлаймын.

Біз жаңа форматта жаңа білім беру мазмұнындағы мектепте көп жетістіктерге жетеміз деп ойлаймын. Өйткені, мектеп ұжымы үнемі ізденісте жүреді. Онда менің мектебім заман талабына сай табысты мектептер қатарында болатынына сенімдімін.

Әдебиеттер тізімі

1. МАН I деңгейі. 2014 жыл.
2. МАН III деңгейі. 2012 жыл.
3. «Тәжірибедегі рефлексия» МАН. 2016 жыл.

УДК 711.7

ОҚУ МАҚСАТЫ: ЕРЕКШЕЛІГІ, ҚИЫНДЫҒЫ, ҰТЫМДЫЛЫҒЫ

Исина А. – «Ынтымақ ЖББМ» КММ –нің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.

Берілген мақалада оқу мақсаты, оның оқу және оқыту үрдісінде алатын орны жайлы сипатталған. Оқу мақсатының күнделікті оқыту үрдісіндегі айрықша ерекшеліктері, қиындығы мен ұтымдылығы мазмұндалған. Оқу мақсатын үнемі назарда ұстау және ескерілмеген жағдайда болуы мүмкін мәселелер, сонымен бірге ол мәселеден шығу жолы сындарлы түрде ұсынылған.

Түйінді сөздер: оқу мақсаты, критерий, оқыту үрдісі, ойлау деңгейі, қалыптастырушы бағалау.

Жаңартылған білім беру мазмұны бағдарламасына 2017 жылдан бері білім беру үрдісінде, яғни сабақ үрдісіне даярлануда сабақтың қысқа мерзімін жазуда көптеген өзгерістер енгендігі баршаға мәлім. Сол ерекшеліктің, өзгешеліктің бірі – оқу мақсаты. Әлбетте, бұрынғы оқытуда ең бастапқысы оқу бағдарламасының мазмұны болып еді, ал қазіргі таңда – оқу мақсаты. Әлбетте, бұрындары, оқу мазмұны болғандықтан, тақырыпқа қатты мән беруші едік, ал қазіргі таңда тақырып – жай ғана ресурс. Иә, осы ретте оқу мақсатын жете қарастырған жөн, себебі жаңартылған білім беру мазмұны аясында оқу мақсатының барлық педагогикалық ұжыммен ұғынуы, ұғынбауы, дұрыс жүзеге асырылуы, жүзеге асырылмауы – екі талай мәселе болғандықтан, әлі де шешімін таппай жүрген әдістемелік бір проблема болып тұрғандығы белгілі.

Оқу мақсаты – оқу бағдарламасына сәйкес пән бойынша оқу курсы аралығында білу, түсіну және дағды жетістіктеріне қатысты күтілетін нәтижелерді қалыптастыратын тұжырым [4]. Оқу мақсаты – оқушы бойында үлкен өмірге қажетті болып табылатын дағдылар мен құндылықтардың жиынтығын талап ететін бағдарламаның бірден-бір негізгі бөлігі. Оқу мақсаты да пәннің оқытылу ерекшелігіне орай оқушы бойына қажетті болып табылатын дағдыларға да айрықша бөлінетін болып келетін топтастырылған спиральді жүйе екендігін де ескерген жөн. Мәселен, мемлекеттік тілде оқытылатын білім беру ұйымдарында оқу мақсаты күрделі келетін пәндердің бірі – қазақ тілі мен қазақ әдебиеті. Әлбетте, оқу мақсатының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа жүйелі, сындарлы, өсім түрінде әр сыныпқа бөлек белгіленген. Әр сыныптағы білім алушылардың жас ерекшеліктерінің ескерілуімен дағды бойынша оқу мақсатының мазмұны да өзгеріп отырады.

Мазмұны дегеніміз – бесінші сыныптардағы білім алушылардан талап етілетін нәтиже – білу мен түсіну – ойлау дағдыларының ең жеңіл формасы болып табылса, оңайдан орташаға қарай ойлау дағдысының бір түрі болып табылатын «қолдану» дағдысына қатысты мақсаттар да арасында кезігеді. Одан кейінгі сыныптарда талдау, жинақтау, бағалау. Бағалаудың өзі екі түрлі құбылыс пен затты салыстыра келе, өзіндік тұжырым жасау арқылы бағасын беру деген секілді түріне дейін күрделене